

1.8.16

נמל התעופה ז'נווה אתמול, בדרך לדרום ארצות הברית עם בני שאול. בטיסה ראיתי את "הולדתה של אומה" של גריפית מ-1915. אפוס דרמטי כמו שצריך, עם שני כוחות-על שונים ודומים - הלבן הצפוני של האיחוד והלבן הדרומי של הקונפדרציה, כוח שטני וזדוני - הכושים הפראיים, קליבנים מהופכים, אהבה לכודה בשבי המאבק, מחיר דמים, אוהב כושונים ששפתיו משורבבות במופגן וסצינות מרהיבות של הקו קלוקס קלאן כצבא הישע. תיכף נעזוב את ברוקלין, נתעלם ממנהטן, ונצא בדרכנו דרומה.

2.8.16

הריסברג, פנסילבניה. בין גרוטסקת היונה הצחורה של קלטרווה בגראונג ז'רו, שמסתירה במעיה קניון ומגלה כך הכל, עד לאסיפה של טראמפ במכניקסברג פנסילבניה, החלה להתגלות אמריקה, סדרה של דימויים מקועקעים בתודעה בהתממשותם המוחשית. והחוויה אחרת. לאו דוקא מורכבת יותר, לא מפתיעה ומהפכת, אלא פשוט מוחשית, ממשית, מלאה בכוחו של המוחשי והממשי. פרוורי המטרופולין ניו ג'רזי בתצורות שונות, מעניינים יותר משהיכרתי מהספרות וגם עשויים לפי הספר: הבתים האחידים, המרפסות החזיתיות, מרבדי הדשא שעושים את המרחב המופרט המופתי לאחד דוקא, תיבות הדאר בדמות בתים זעירים, עמודי הכדורסל, פסלי החיות, הקניון ורשתותיו, הריק המוחלט. אחר כך, ספארי האמיש בפנסילבניה: הנה אשה בשמלה ארוכה ושביס רוכבת על אופני-הקורקינט, הנה גבר מזוקן בכתונת ושלייקעס וכובע רחב שוליים נוהג עגלה קטנה רתומה לסוס נאה ואתו ילד עם כתונת ושלייקעס וכובע רחב שוליים, הנה תצוגת הכבסים התלויים לייבוש על חבל בחצר. שמות המקומות עולמיים, כלומר בעיקר אירופיים - אנגליים וגרמניים וצרפתיים - מנציחים את המקומות שמהם באו המתנחלים בארץ ומבהירים גם שהותקו ועכשיו הם כאן. הנוף הבנוי ואתו גם הנוף החקלאי והטבעי, השתול והנטוע, הירוק מירוק - נוף שדות תירס (מתוק וטעים), טבק, חיטה וסויה, מרבדי דשא, אלונים, עצי מייפל, מחטניים למיניהם והרבה אחרים שאני לא מזהה - עשוי ומסודר, נקי וסטריילי. בערב נסענו לאסיפת בחירות של טראמפ, בהשתתפותו, במכניקסברג, כמה קילומטרים מדרום-מערב לבירת פנסילבניה הריסברג. אלפי מכוניות חונות לפני אולם בית הספר שבו הופיע ואחריו, משאיות כיבוי אש אדומות ומקושטות כמו צעצועים באורות מהבהבים, שוטרים ושוטרות ומתנדבים צועקים ברוח טובה הנחיות, הניידת של השריף ושורה של שוטרים מצוידים מכף רגל ועד ראש, כולל אלות ואזיקים מוכנים לשימוש, חוסמים ממרחק מה את הכניסה למתחם. משפחה אחת, אמא ואבא ושני ילדיהם המבוגרים, עומדים על הדשא בצד הכביש הראשי ומקשיבים לנאום בפקס ניוז. הם קנו כרטיסים והגיעו בארבע וחצי, שעתיים וחצי לפני האירוע, ולא נתנו להם להיכנס. אנשים באו בעשר בבוקר, הם מספרים. הם יצביעו לו כי הוא ישיר. גס ובוטה, נכון, אבל לפחות לא מסתיר את מה שהוא חושב ואין לו עניינים עם אי-מיילים. מוסלמים ושחורים והיספנים יצביעו לו גם, אפילו כאן בפנסילבניה הדמוקרטית. אתם מישראל? אורו פניהם. אור של שותפים. מזל טוב לשאול, בני בכורי, האהוב, הנהדר. היום מלאו לו שלושים.

3.8.16

וושנינגטון די. סי. בשורת "כל בני האדם נבראו שווים" של נאום גטיסברג של לינקולן (אני בוחרת עם ויקיפדיה את גרסת עותק בליס) לא הדהדה עד לשיכונים השחורים של בולטימור, שהגענו אליה אחרי נסיעה ארוכה בדרכים צדדיות במרחב הכפרי של פנסילבניה, כי חשבנו להתחכם ולטייל בעקבות "הסמויה" הנערצת. פרספקטיבות מדכאות של בנייני שתי קומות עם גרמי המדרגות הקטנים בחזיתות, שפתחיהם אטומים חלקם בבטון או בלוחות פח או פעורים החוצה, מחופים חיפוי אבן מייפה או צבועים בבורדו מתקלף, וחבורות של נערים מגודלים וגברים ונשים וילדים שיושבים ובוחנים היטב את התיירים. אל גטיסברג עצמה, וליתר דיוק לאתר הקרב העקוב מדם ומכריע (אולי) של מלחמת האזרחים, מגיעים מי שנראים לעין הזרה הכל-אמריקאים. הסימטריה של התצוגה מושלמת, מוקפדת - כך נדמה היה לי במבט הכי מתאזר בסבלנות שהצלחתי לאמץ.

קודם לכן, במרחב הכפרי-החקלאי, התברר אופיה של צורת המגורים המלווה אותנו כבר יומיים שנדמים כמו היסטוריה: הבתים עצמם, מחופים לוחות פלסטיק אפרפר דמוי-עץ ולידם אסמים גדולים בני שתי קומות - בעלי החיים בתחתונה והחציר בעליונה - מחסן גדול וכלי רכב, אזרחיים וחקלאיים, חונים לצדו. הסמיכות הזו של בני האדם ובעלי החיים, של הבית והעבודה, פועל יוצא של המבנה הכלכלי-חברתי, מוכרת לי ממקומות אחרים - פגשתי אותה בטורקיה ובמערב אפריקה ובמושבי ארצנו כמובן.

היום התחיל ב"ג'איינט", מגה-סופר שיש בו הכל. הכל. גם קיר של כרטיסי ברכה כחולים ל"האבי" האהוב לכבוד יום הולדתו. בוושנינגטון הבירה, בסופו, מיהרנו אל המונומנטים. לא הספקנו את כולם.

4.8.16

ושינגטון די. סי. מאמץ מסוים נדרש כדי לגלות סימני חיים בעיר הרפאים הפקידותית-תיירית - חתיכת צ'יינה טאון למשל. ה"דאונטאון", כולו משרדים ונספחיהם. המשרדים בהא הידיעה כמובן. כאן קובעים יחד עם הכסף, לעת עתה, את רוב מה שיהיה. ובדומה למקומות אחרים המבקשים להבהיר שהסמכות בידיהם, הכל מונומנטלי להחריד - כולל המונומנט הפטישיסטי העשוי שיש של לינקלון, שנאומיו המפורסמים החקוקים באבן לצד פסלו, עשויים לרומם נפש כל אנוש. אלא שכאן המונומנטלית היא גם ביטוי של גדול, ענקי, שאינו סתם ממין הכוח המבקש להנכיח את כוחו ולהשליט כך כבוד כלפיו, יראה או טרור. זהו הגדול הגנטי, ה"ג'יאנט" של הסופרמרקטים, דליי הצי'פס המוערמים על מדפיו, ההמון מכל דבר, המרחבים העצומים ובני האדם השמנים מאוד. אבל תיכף אשמע כמו בודריאר אז די. הבוקר התחיל עם האוסף הפרטי הנהדר של הירשהורן השייך לסמית'וניאן (היחס הזה בין הפרטי לציבורי!) ושרשרת הפנינים המודרניסטיות שלו, תערוכה של ברברה קרוגר, עוד תערוכה מרתקת בשם Suspended Animation ובריכה יפהפיה בחצר הפנימית של המוזיאון - לא לזרוק שום תינוק עם מימי האירוצנטריזם העכורים! מענג.

5.8.16

הדרך לריצ'מונד, ריצ'מונד. המקומות שאנחנו רואים, כולל העיירות והערים, ספוגים עמוק בפרווריות. לא שיערתי עד כמה. החיים מתנהלים במרכזים המסחריים בצדי הדרכים - המסחר עצמו, השירותים, הפנאי. רצועות-רצועות שטוחות פזורות לאורך הכבישים, רשתות-רשתות מאכלסות אותם. הכבישים נפלאים. נהירים, יעילים, משולטים היטב, והנהיגה מתנהלת בסדר וביעילות ברורים לא פחות, המבוססים במידה רבה על הסכמה ורצון טוב. אפשר להבין איך סדק קל יאיים למוטט את מרחב מעמדות הביניים הזה. לכן עליו להכיל כמה שיותר. הנשק למשל. בחנות נשק וציוד דיג באחד המרכזים המסחריים באחת הדרכים הראתה המוכרת לשאול את אקדח נשר המדבר הישראלי הפופולרי והודיעה שהילרי תהיה אסון. ההכלה, נדמה לי, היא חלק מסוד כוחו של מבנה האדירים האמריקאי. משלימה הוא הסדר הביורוקרטי, סדר החוק וסדר הנורמה, שבאורח צפוי ומפתיע בכל פעם מחדש חותר תחת היעילות. הנימוס המופלג הוא מלבושם. כאב שיניים הפגיש אותי עם המנגנון: הפרוצדורה המורכבת של בית המרקחת, איתור מי שבסמכותו לאשר את האישור. הרוקת, מופתע מהשאלה הלא רלוונטית, אמר בנימה קלה של בוז שלא, הוא לא ממש מרגיש שינוי מאז אובמה קר.

הנוף הכפרי של וירג'יניה, נוף הדרכים הצדדיות, מציע המון כנסיות מהרבה סוגים, מאירות כולן פנים, שדות אין-קץ של טבק ותירס ואספסת וניחוח דשא קצור, מרחב חקלאי מובהק פחות לעין מזה של פנסילבניה, ואחוזות מטעים היסטוריות, שאיחרנו להגיע אליהן והצלחנו להציץ עליהן רק ממרחק, מוגנות בחבל ושלט "סגור" שדי בהם להרתיע. נסוגנו.

6.8.16

ריצ'מונד, הדרך לשרלוטסוויל. המושג "עיר" הולך ומתערער. אני פוגשת משהו אחר. בדרך מריצ'מונד עברנו באינסברוק - עיר קצה על פי הרשימה המפורטת של ג'ואל גארו, טובע המושג: מתחם גדול של בנייני תעשייה חכמה, חלקם נטושים, אזור של מגורים זמניים ומרכז מסחרי קרוב. לעיני ההדיוטה אין הבדל גדול בין המתחם הזה לתופעה שאני פוגשת רוב הזמן: שילוב של מתחמי מגורים פרוריים (המצאה יזמית?) מוגדרים בשם ומתבדלים בצורתם (רבים בבניה) ורצועות מסחריות לאורך הדרכים. ריצ'מונד עצמה, שממנה באנו, בנויה באופן דומה. המרחב מאורגן להפליא והמכונית מושלת בו. ברדיו במכונית מתנפלות כל כמה דקות הפרסומות העולצות במפגיע, תואמות להפליא לדיון באולפן על שדיה של מלאניה טראמפ והשפעתם החזקה על גברים לבנים, ונימתן מתגנבת גם לדיון ההשוואתי המכובד על הדינמיקה של דפוסי ההצבעה בפנסילבניה באן.בי.סי. ומול נוף נהדר במונטיצ'לו - אחוזתו של ג'פרסון, איש הנאורות, מנסח הצהרת העצמאות ויזם יצירתי בתחומי הטכנולוגיה החקלאית, ששומרה בקפידה והוגדרה אתר מורשת עולמית, על מאות מבקריה - זועם בני שאול-חד-כתער: במקום שהעבדות היא רק אפליקציה מומלצת מוטב למחוק. נכון. הפרויקט של ג'פרסון התבסס על עבודתם של עבדים, עבדים משוחררים ולבנים, שהתגוררו למרגלות האחוזה והקשר שלהם אתה התנהל דרך מנהרות מעבר שנבנו מתחת לפני הקרקע ושמרו כך על הנוף. מרתק מאוד לראות את אחורי הקלעים, כולל מיטתה של הטבחית האהובה, מנגנון פעמון הקריאה לעבדים ולשפחות, חדר עישון הבשר או המסגריה, אבל לפנים הבית כבר לא נכנסנו.

7.8.16

בדרך לבקלי, מערב וירגיניה. אנחנו נוסעים בדרכים צדדיות, סוטים לעתים גם מהן, ובכל זאת נתונים לעריצתם של הכביש ושל גוגל-מפות. המרחב בין שרלוטסוויל לעמק שננדואה כולו כפרי-חקלאי ופרוורי, בתי חווה בודדים הקרויים בשמות חלומיים או שמות בעליהם והשטח הגדול סביבן המגודר בגדר עץ לבנה, מתחמי מגורים בעלי שמות פנטזיה, ועיירות פרוריות למהדרין. לכולם מרפסות חזיתיות עם כורסאות ניצבות מול הרחוב, חצרת קדמיות פתוחות וחצרות אחוריות המגדרות היטב את השטח הפרטי בהחלט. בפארק שננדואה, התוחם חלק משביל האפלאצ'ים, מתנהלת הדינמיקה המוכרת של שבילי טיול: החלוקה המעמדית בין ותיקים לחדשים, המשתרכים לאטם, האצים הלאה, המשפחות הספורטיביות שמיומנותן ניכרת עליהן. הלכנו ביער הנהדר, הירוק והלח, ירדנו אל הערוץ ומימיו הקרים, ואז הודיעה לנו קבוצת ההולכים בדרך שזה עתה ראו דב על השביל. רציתי מיד הביתה אבל הם הבטיחו ששדי למחוא כף והדב יירגע וישוב לענייניו. דקותיים אחר כך ראינו אותו. שחור, בוגר, אמיתי. הוא כבר ירד אל הערוץ אבל היה שם, כבד וחמוד. השמועה פשטה ביער, עוד הולכים הגיעו לחפש אותו, עד שבשלב מסוים בדרך הוא התפוגג. לא ראינו בשננדואה את אומות האינדיאנים (האמריקאים הילידים), שעשרות אלפים מהם גורשו אל מעבר לנהר המיסיסיפי, על פי חוק, בשנות ה-30-50 של המאה ה-19, ב"נתיב הדמעות", כפי שכינו אותו המגורשים, כי רבים מתו בו מרעב וממחלות, ואדמותיהם עברו לידי המתנחלים הלבנים. כן.

גשם סוחף ונוף הרים ירוקים הוביל אותנו אל וירגיניה המערבית והעיירה בקלי, לא רחוק מאתר ניו ריבר גורג'. עיירה כלבב: כנסיות בלי סוף מכל הסוגים, אי אלו בתי לוויית, רחובות ריקים והמולה גדולה במרכז המסחרי שם מתארגנים כולם לביילוי שבת בערב, בין היתר במסעדת הגריל היפנית פוגיאמה בע"מ, ובה חדר אחד ספון עץ וקישוטים שהיו מפריחים את נשמתו של היפני (או היפנית, בסדר). ושלושה מסכי טלוויזיה ענקיים - סי.אן.אן דוקומנטרי, מאסטר שף תזזיתי וטקס חלוקת פרוטומות מבהילות לוותיקי פוטבול - שהיו מרוממים אולי את נפשו, ואזור הגרילים, שלושה חדרים של שולחנות פלאנצ'ה וסביבם סועדים מבוגרים, שבאחד מהם, רואה שאול-מהיר-התפיסה, זורק הטבח החבוש כובע טבחים יפני מוזר חתיכות של בשר צלוי לעברו של סועד שנכשל ולא מצליח לתפוס אותן בפיו כמבוקש והן נופלות ברכות על הרצפה.

8.8.16

הדרך לפלואיד, פלואיד, וירגיניה המערבית, וירגיניה. מצוידת בנעלי ספורט חדשות (ראשונות מאז כיתה ו', סבנטייין איידי פיי בוולמארט) ותרמיל חדש (פור ניינדי נייין) יצאנו אל הטבע האמריקאי המפואר, הפארק הלאומי ניו ריבר גורג'. מראה הנהר ממרומי הרכס למרגלות מצוק חד מרהיב: ירוק העד הנצחי סביב, הנהר עצמו הזורם באיטיות של פרספקטיבה מרוחקת, משתצף ונרגע, מטסי העופות הדורסים, והיער עצמו - עצי הרוש (בדקתי) הדקים והגבוהים על עליהם היפהפיים (ומאבקם במזיק מאיים), הפטריות הזעירות והעצומות בכל מיני צבעים, ירוק הרעל של האזוב, והשלווה המסוככת. ולצד מראהו, גם קולו של הנוף - כניסות המקהלה של להקות צרצרים, קריאות פתאומיות של ציפורים נעלמות, משק הרוח בעלים, שכשוך מים. מובן שהכל מובנה - השבילים, הפרספקטיבות, הקול, חוויית העמידה מול איתנות הטבע וכו'. אבל למי אכפת, זה נהדר. ואז נעשים גם המפעלים ההנדסיים עוצרי הנשימה לטבע: הגשר מעל הנהר, שני בגודלו בארצות הברית, שגובהו כגובה מגדל האיפל בערך, ושלושה סכרי ענק החוצים את הנהר. העוצמה שלהם, מונומנטליות ההוד וההדר שלהם ממרחק וסאונד האדירים מקרוב. קנה המידה הזה גם הוא התרבות. בערב בפלואיד - עיירה? כפר? - על רצועת אתרי מוזיקה שננסה לגלותם, שוממה כרגיל ומלאה חיים במרכז המסחרי כרגיל, בילינו ערב "מיקרופון פתוח" בפיצריה דוגטאון רואדהאוס, עם פאפא וסמנתה ומקס ומישהי שבטוח היתה בוודסטוק, שעלו לשיר קאנטרי ופולק, מקורי או לא קשה לדעת, ומשפחות שלמות וגברים שהגיעו גם הם ישירות מהסיקסטיז.

9.8.16

בדרך ללבנון, וירג'יניה. אוי, תענוג. בצהריים הגענו לגיילקס, כבר בעומק הדיבור המתנגן, תחנה ברצועת המוזיקה של דרום-מזרח וירג'יניה, ה"קרוקד רואד הריטג' מיוזיק טרייל", לתחרות הילדים המנגנים בכינור, שפתחה את ועידת הכנרים הוותיקים השנתית ה-81. ממרום גבעה נראה אתר האירוע, פארק פֶּלְטֶס. גשם ירד בלילה ושבילי הפארק והדשאים היו בוציים מאוד. עשרות רבות של קרוונים ואוהלים עמדו בו בשורות, ערוכים לשהייה, עם גגון פתוח ומחצלת וכסאות מתקפלים ושולחן מתקפל וברביקיו. קלנועיות חלפו בשבילים הבוציים. עוד אתר קרוונים קיצי, הנחנו. ירדנו אליו והתחלנו לשוטט. פתאום עלו צלילי בס, והתקרבו, והצטרפו צלילי בנג'ו וגיטרה ויוקלילי וכינור, ועוד, ועוד, והבנו שהמתחם הצפוף הוא-הוא הוועידה: מדי שנה, בקיץ, מגיעים מאות בני אדם מכל מדינות ארצות הברית ומבלים שבוע יחד בנגינה מאולתרת של מוזיקת בלוגראס ואולד-טיים. כולם כמעט מבוגרים מאוד, כולם חובבים, כולם מנגנים על פי שמיעה, וכולם מנגנים נפלא ונהנים מהמוזיקה הנאה ניכרת, כובשת ומידבקת. אחר הצהריים חזרנו לראות את תחרות הילדים הכנרים, רובם בהופעה עם הוריהם המלווים, עירוב מלבב של נגינה חורקת ונגינה מבריקה של בני חמש, עשר או שלוש-עשרה, וקהל ביתי ומפרגן, מצויד כדרך העם בצויד קומפקטי ויעיל, עורם על צלחות פלסטיק הררים של מטוגנים למיניהו מהדוכנים, ערוך על כסאות מתקפלים מהבית שהוצבו מראש סביב הבמה או באמפיתאטרון מולה. בערב נסענו לערב ג'אם-יום-שני ב"פא'ס אנד מא'ס" בקסלווד, עוד אתר של רצועת המוזיקה, מסעדה של מטוגנים כבד וגלידה, וצמוד לה, במין מרפסת, במה קטנה וכסאות מאולתרים ולהקה ותיקה וגם זוגות רוקדים ותיקים לא פחות. אנחנו בדרום.

10.8.16

בדרך לברייסון סיטי, צפון קרוליינה; בדרך לצ'טנוגה, טנסי. התרגשתי התרגשות גדולה אתמול במעבר הלא-מורגש, פחות אפילו מזה שבין ראש העין לאריאל, מוירג'יניה לטנסי, הנושאת את הדימויים הכי כבדים ועמוקים שלי על ארצות הברית, בדרכנו ל"גרייט סמוקי מאונטיינז", הפארק הלאומי הכי מתויר בארצות הברית, מתברר, אחרי שחלפנו על פני "דוליווד", אבוי, לבלי שוב. הילדים בחופש עדיין והמון משפחות, בעיקר משפחות, בחרו גם הם באתר "צ'מני טופס", טיפוס תלול לראש הר. שאול דילג חיש קל אל הפסגה ואני התחלתי, גוף ונפש, בכניעה וגמרתי, תודה לאל, בתיקון. הו, נופי אמריקה! הירוק, העצום, המתפרש, כמו שהוא, עד קצות האופק! כה נהדר. למרגלות ההר - האפלצ'ים השגיבים מלווים אותנו כבר שלושה ימים - אחרי שחצינו מבלי משים את הגבול בין טנסי לצפון קרוליינה, עצרנו ב"מוזיאון האינדיאנים של הצ'רוקי", בעיירה הקרויה על שם השבט(!), תצוגה בלתי אמצעית קורעת לב של סיטואציה היסטורית בלתי אפשרית: להיכנע בהרכנת ראש או להיכנע תוך מאבק. סיפור שאפשר להתיק את חלקיו, כצפוי, למחוזותינו: תְּרָבוֹת קולוניאלי שוחר רע מוצהר או רע עטוף בטוב, מכירת אדמות שהופקעו והוקנו חלקן מחדש ללבנים, גיבורים לאומיים בעלי שיג ושיח מורכב עם המערב וכו'. נתיב הדמעות של גירוש האינדיאנים ליווה אותנו אחר כך בהמשך הדרך. המלצה חמה על "רוזווד אין" בברייסון סיטי, באמצע דרך כלשהי, כל מה שאפשר לדמיין על מקום מתוק הקפוא על שמריו. סכר פונטנה, עדיין בצפון קרוליינה, שבר את שיא הסכרים שראינו עד כה: הקיר העצום, מנהרות עמוקות להסעת המים העודפים וטיסן ירוק (שאול יודע מה זה ואיך קוראים לזה בדיוק), שמפעילה חברת Aecom המולטי-גלובלית לבדיקת חיבורי הקיר. הסכר הזה נבנה במלחמת העולם השנייה להספקת החשמל הדרוש לתעשיית הנשק, בין היתר באוק-רידג' טנסי, שם בנו את פצצת האטום. אבל מפעל הסכרים מוקדם יותר, מהניו דיל, ובא לתת מענה לבן לעוני לבן של עמק נהר הטנסי, לספק חשמל ולמנוע הצפות וליצור מקומות עבודה. עובדות דומות מקבלות משמעות שונה לחלוטין בהקשרים השונים. ואז, בעוד דרך נופית מתפתלת, שמאות אופנוענים עוברים בה, יצוקים כולם על פי אותו דגם - גברים, מזוקנים, מבוגרים, גדולי מידות, מקועקעים ומנגנים רוק סיקסטיז - עד לצ'טנוגה, טנסי.

12.8.16

בדרך לנשוויל, טנסי. שני סיורים תייריים אתמול רמזו איך מספרים ושומעים פה סיפור. עירוב של עובדות (יש כזה), חומרים דוקומנטריים מרתקים ומעשיות מופרכות. אני לא יודעת, בבורותי, איך כותבים היסטוריה המוגדרת אקדמית באמריקה (ספרו), ותוהה אם אלה רשויות נפרדות בהחלט. באתר רובי פולז, עדיין בשולי צ'טנוגה - מערה ארוכה מאוד בבטן הר, עמוק מתחת לפני האדמה עם מפל מים מרשים בקציה - הכבירו קיטש להעצמת החוויה, אורות וצבעים ומוזיקת חתן וכלה, והעניקו להנאת הקהל ולבעלי כוח הדמיון בלבד שמות בעלי חיים ותופעות טבע לתצורות גיאולוגיות. במזקקת ג'אק דניאל'ס, בית חרושת מהאסכולה הישנה, בעוד הקהל עסוק בבירור עוד פרטים על מותו של ג'אק מזההם בבוהן לאחר שבעט בתסכולו בכספת, ובעוד שאול-מהיר-התפיסה מתעניין בתהליכים שהבין מראש, צף ועלה פתאום באפי ריח הגרעינים בבית החרושת המשפחתי של אבי, שבאתי אליו לפעמים בחופשות הקיץ, ואתו מדרגות הברזל הצרות והדוודים ורעש המכונות, והתערבב עם מראה הפועלת היושבת כאן לפני הסרט הנע מול מראה ובודקת את התוויות שעל הבקבוקים שמונה שעות ביום והאחראי בחדר הבקרה הממוחשב שמיהר להסתיר את המסך הקטן שצפה בו במשחק כדורגל. שניהם, המערה המופלאה והמפעל, נמצאים בבעלות פרטית למהדרין. שורה של עיירות ותיקות בטיפולוגיה טיפוסית לדרום - ככר ובמרכזה בית המשפט, מרכז השלטון האזרחי, שבנייני ציבור ומסחר מקיפים אותו סביב - והגענו עם ערב לנשוויל. עיר. בערב, בקונצרט פתוח לציבור בפבליק סקווייר פארק, עם אלפי בני אדם בני גזעים וגילים שונים, הופיעה זמרת הסול אנדרה דיי (לא היכרתי), שברגע מסוים, בגימיק דוחה במידה וחזק במידה הסירה מעליה את המייקאפ (מלבד האיליינר).

14.8.16

נשוויל, טנסי. באמצע שירת ההמנון - מקהלה של כעשרים זמרים וזמרות בפראקים ושמלות נשף אדומות - נורו זיקוקי זהב מקצות אצטדיון הטנסי טייטאנז ע"ש ניסאן והקפיצו את המכבדים אותו בעמידה זקופה, כולל אנחנו. ההמנון הראשון שלי מאז ילדותי (שני בעצם, עמדתי דום גם בוועידת הכנרים הוותיקים בגיילקס) ומשחק הפוטבול הראשון. משחק קדם-עונה, שבו הביסו הטייטאנז (כחולים, להבה) את הסאן דייגו צ'רג'ז (לבנים, ברק) 27-10. המשחק, שממילא עשוי מומנטים אינטנסביים קצרים (אם הבנתי נכון. שאול-מבין-הכל ניסה להסביר), אינו המשחק עצמו אלא מארג מופתי של מציאות וייצוג דיגיטלי (מסכי ענק; גרפיקה, סאונד ונרטיב של סרטים מצוירים; שידור חוזר במציאות מקבילה; תמונות של הקהל המריע בזמן אמת, שנראות רק על המסך), משחק ושעשועונים (ליסה הצליחה לאתר בעיניים מכוסות את החתול, סמל המועדון, ותקבל 500 דולר לרכישת מוצרי קומסטיקה בחנות הרשת), התמודדות פתוחה והנחיות כלליות לפעולה (העצימו את מדד הרעש על המסכים!), מתח ובידור (הבנות רוקדות והחתול מעכס על כסא פיקניקים). בירה עולה כמו חבית, וודקה סמירנוף נהפכת למשקה ברד באגרטל. הכל גדול, ענק, עצום. מה בין זה ללהקה שניגנה בלוגראס מלבב במועדון מלבב אמש? אולי זה: מיומנות, מקצוענות (הסינכרוניזציה של הפקת המשחק; נגינה וירטואוזית בכינור ובמנדולינה) לצד חולשה בצד הסובלימציה. כך מגיעים לפרתנון, נשוויל: העתק מושלם מבחינת גודלו, המבוסס על מחקר היסטורי-ארכיאולוגי בתוספת יצירתיותו של המשחזר. זו גרסתה של נשוויל לתערוכות הבינלאומיות: הוא נבנה ב-1897 כביתן זמני בתערוכת המאה של העיר, נותר על כנו ושופץ ב-1930 ומאז הוא שם, עשוי גרנוליט. עיר כתבתי? לא ממש: מקבץ מצומצם של רבי קומות, רחוב הונקי טונק סואן אחד ושוליו (אלנבי בצד הרע שלו, שאול אומר), ומעבר לשם אזורי מסחר, תעשייה ופרוורי הפרוורים, שהולך ומתברר כי הם עולם ומלואו.

16.8.16

ממפיס, טנסי. במסעדת הסול פוד בפאתי ממפיס - שהגענו אליה אחרי נסיעה של כמה שעות בדרך משנית שעברה במרחב הכפרי החקלאי של טנסי, אנכי ומתפרש, מרחב של שדות תירס שהצהיב וכותנה, המון כותנה - ישבו רק שחורים לבושים בגדי חג, אחרי הכנסיה כנראה, וקשה היה להתיק את העיניים מצמד נשים מבוגרות שחיכו במשך שלושת-רבעי שעה, כמונו, להזמנה שלהן. האחת גבוהה ודקה בחליפה באדום עז ונעלי סטילטו לבנות והאחרת, גוצית, בחצאית ומעין טוניקה זהובות, שכובע, צמידים, מחרוזת, צעיף ונעלים זהובות גם הן השלימו אותן. או משכנתן בשולחן סמוך, ענקית, בחליפה לבנה, כובע תואם מעוטר סרט תחרה ופרח גדול, נעלי עקב, איפור כבד ושיער שופע. ההגזמה, העודפות, השפיעה של הסינתטי, קשורים לגנדור השחור (שמשלימה אותו הזנחה גדולה) וגם לעודפות הגדולה הכללית. תחרות של הכנת 1,000 קאפקייקס בנושא "הלו קיטי" בתוך שעה, למשל, בערוץ תחרויות. או גרייסלנד של אלביס: ריהוט עץ משובת, וילונות כחולים עבים, שנדלירים, כלי חרסינה, דקאנטרים, שלושה חדרי אירוח, חדר הגזנגל (חדרי השינה למעלה לא נכללו בדיל שלנו), חדר כושר, אולם תקליטי הזהב, המדשאה, הסוסים הרועים בה, תצוגת בגדי ההופעה שעיצב לנסקי המהולל, חלקת הקבר המשפחתית, אוסף המכוניות. רב-עודפות גדולה. אבל מרשים לא פחות הוא המנגנון המניע את האתר: חנויות, מסעדות, בית מלון, המניבוסים המסיעים לאחוזה והתור מונחה האייד עצמו. התצוגה הגדושה, הפטפטנית, שעיקרה כותרות וסיפורי עלילה, מבול של עובדות ויזואליות ומילוליות והמחשות ענק ריאליסטיות ומיעוטה פרשנות ורפלקסיה, מאפיינת גם את מוזיאון זכויות האזרח הלאומי שהוקם באתר הרצח של מרטין לותר קינג, מלון לוריין. אוטובוס אמיתי, אולם בית משפט משוחזר לפרטיו, שולחן בבאר. אבל זה מתגמד מול החוויה המצמררת: העמידה למרגלות המרפסת שבה נרצח, הצצה אל חדרו בבית המלון שנותר (או שוחזר) בדמותו המקורית, והמבט אל המרפסת שבה עמד מחלון הדירה בבניין ממול, דרכו ירה בו גיימס ארל ריי ב-8 באפריל 1968 בשעה שש וחמש דקות בערב. כוחו העז של הממשי המדומיין.

ובין גרייסלנד לתיעוד המאבק השחור במוזיאון (המביא את סיפור ההתנגדות לדיכוי ומסופר מנקודת המבט השחורה) עומדים שיכוני העוני השחורים של ממפיס, חלק מן המרחב השחור הנבדל של העיר, כפי שמעידות המפות הדמוגרפיות, ושכונות המעמד הבינוני הנמוך השחור בבתים צמודי קרקע, ועומדת גם ההזנחה הכללית של העיר, פעם מוקד של מוזיקה ותעשיית המוזיקה ומקום ליברלי יחסית והיום לא-עיר שהמרכז שלה מתבסס על חצי רחוב אחד מלא מועדונים ומסעדות ברביקו עשנות שמנגנים בהם מוזיקה מקצוענית דיה ומנוונת כבר, עיר-לא-עיר שתהילת עברה מוצפת אחרי גשם קצר חזק אחד. רחוק מאמריקה.

18.8.16

הדרך לג'קסון, מיסיסיפי. גוגול-מפות הפתיע ובתגובה לבקשתנו להימנע מדרכים ראשיות בדרכנו מממפיס לאוקספורד מיסיסיפי הוביל אותנו לסיבוב ענקי בארקנסו. שדות כותנה עד קצות האופק וחוות בודדים חקלאיות מתחת לשמי עננים מופלאים ומטחים עזים לפרקים. הנוף, כל הזמן, דומה ושונה. טוב שארכה הדרך לאוקספורד, כי אוקספורד, עבורי, היא מקום של עליה לרגל. זו עירו של פוקנר. ולביתו, רואן אואק, נסענו. חנינו במרכז העיירה, עירה של האוניברסיטה של מיסיסיפי. לבנה, משכילה, מלאה תודעת שימור, כל זה ניכר מאוד. מתוחה ונרגשת הלכתי ברגל בשכונה שרוחה אותה רוח - בתיה מרווחים, מדשאותיהם פתוחות זו אל זו, פנים הבית שהצצתי אליו כמו-קלסי וכבד, המדרכות מגוננות ועצי אלון עצומים נטועים לצדי הכבישים. זרזיף מטריד ליווה אותנו. ואז הגענו: שער עץ, שדרת ברושים, ובית העץ הלבן התייצב מול עינינו בגבול היער. חדר העבודה, שולחן הכתיבה עם מכונת הכתיבה, משקפי הקריאה, הספרייה שבנה במו ידיו, ציורים של אמו על הקירות, התכנית ל-The Fable שכתב על הקיר, חדר השינה שלו, של אסטל, של ג'יל, המצלמות, רובי הצייד. הבית נעים ואינטימי ויצרי הפטישיסטיים לא מתעוררים. מול המרפסת של מרטין לותר קינג הצטמררתי, כאן לא. אבל אחר כך אני מציצה בספרים, וזה קורה. בקלרקסדייל, עוד עיר שהבלוז נולד בה, ריק ומרופט. סמוך למרכז, שכונת צריפים שחורה דלה. הבלוז, כך נחוש גם בהמשך נתיבו כאן, ממשיך להתקיים (פסטיבלים עונתיים, מוזיאונים, גרסאות כיסוי) אבל לא לצמוח. ואולי אני מחמיצה במבט פני השטח הגמורים שלי אמת אחרת. שֶלְבֵי, בהמשך הדרך, העיר השניה בדירוג הערים העניות של מיסיסיפי, בהחלט מפגינה את מעמדה. נטוש ומרופט ומתפרק ודל ומדכא. יש בה כ-92% שחורים ו-8% לבנים (63%, בלי היספנים, ו-13% באוכלוסיה הכללית), 42% ממשקי הבית הם של נשים ללא בעל וההכנסה הממוצעת למשק בית היא כ-17,800 דולרים (54,000 באוכלוסיה הכללית). אלה נתוני ויקיפדיה, צריך להעמיק בזה עוד. העוני הוא גם לבן, ועליו ועל הדלות נסמך טראמפ, כפי שמבהירות גם תחנות הרדיו המקומיות עם ראש לימבו שצץ בכל פעם מחדש. אייג'י ואונס ו-Let Us Now Praise Famous Men עולים בראשי. אני רואה את חבורות הנערים השחורים המתגודדים, צללית אשה יושבת במרפסת הצרפי שלה, מתנדנדת קלות, גבר בכסא גלגלים בחזית הבית, סמוך מאוד לכביש, מביט לפנים, חבורה של קבצנים תחת עץ בקצה תחנת דלק - ולא מצלמת. ובמטוטלת זו של מיתוסים קמים לתחיה ומציאות מוטחת בפרצוף הגיע עכשיו תורו של כביש 61, עם דילן ברקע כמובן ושדות תירס וסויה, ועוד ערים טוענות לכתר הבלוז, ואז, בג'קסון, הצטרף הג'ז.

20.8.16

הדרך לניל'ז מגנוליה אין, מיסיסיפי. 20 מטר מהיווי 61, חדר מס' 11 - אחרי שטעמנו את רוב רשתות המוטלים השולי-עירוניים הגענו אל האתר האולטימטיבי. בחדרים לצדנו לנים פועלים שבאו מכל קצות הארץ לפנות ממוקשים את שטחו של בסיס צבאי לשעבר ששימש לאימונים במלחמת העולם השניה ועכשיו הוא מיועד לשמש לרווחת הציבור, הם וה'טראקס' העצומים שלהם בחניה הצמודה לחדר. הם מסתובבים ביערות בחיפושיהם, אומר בעל המוטל, והבעיה היא שתיכף תגיע עונת הצייד. העונה מחזיקה גם את פורט אדמס, כפר, כפריר, בקצה דרך ארוכה המובילה לנהר המיסיסיפי, כך סיפר לנו בעליה גדל המידות של החנות לכל-הדברים (גם הלול עם הצעצועים? לא, זה של הנכדה שבאה לבקר ונסעה), בפתח מקבץ הבתים, שישב פשוט רגליים ואכל ארוחת צהריים שלמרבה התדהמה לא היתה ברביקו חזיר. בור עצום שנפער בהמשך הדרך בגלל הגשמים, המתקיפים במטחים קצרים עזים מאוד, חסם את דרכנו לנהר. שוב ושוב ניסינו, במשך כל היום, להגיע אליו, הד דרומי למחוזותיהם הצפוניים מעט יותר של האק פין וג'ים - ללא הועיל. כל דרך עפר שהגענו אליה נחסמה בסופו של דבר. הנהר נראה רק בדמות שדרות עצים מעבר לבצות שוקקות ציפורים נהדרות ויערות של עצים באמצע המים. אנחנו מתקרבים לאזור האסון, הצפות הנהרות שהחריבו את בתיהם של עשרות אלפי בני אדם. ניסינו להגיע לבאטון רוז, בירת לואיזיאנה, חצינו לרגע מרגש את הגבול, אבל נאלצנו לשוב למסיסיפי - אין חדר פנוי בעיר ובסביבתה. נרשמנו לעזור. נצדיק כך את התבוננותנו במצוקתם של אחרים. אמש, עולם אחר לכאורה: העיר-לא-עיר המטופחת נְטֶשֶׁז, בקצה ה'נטשז טרייס פארקוויי הנפרשת מנטשז עד נשוויל, עוד דרך נופית מופתית, שיסודה בשבילים טבעיים של בעלי חיים, דרכי תנועה ומסחר אינדיאניות ותואי סחר קולוניאלי מרכזי של טובין ובני אדם, הם העבדים של ניו אורלינס, שהגיעו מניגריה, קמרון וגינאה של היום, כפי שאנחנו למדים ממוזיאון העבדות שהוקם בבית הספר הראשון לשחורים בג'קסון. ועל גדות המיסיסיפי הרחב-רחב, ששמי שחור נחו עליו עד שהתפרצו, נמצא הקזינו של נטשז, הראשון שלנו, ובו יושבים שחורים ולבנים שעה ארוכה מול מכונות, שיחד עם מאות המצלמות והמערכת המוחשבת שוודאי יודעת מה מעשינו בכל רגע ופיתויים צפויים ואפקטיביים - שאול, אורח חדש, שזכה לכרטיס זהב וקרדיט של עשרה דולרים שי לנרשמים חדשים, מילא את כוסו בירה כרצונו על חשבון המארחים - משככות את התסכולים ונוסכות תקווה. כל זה ידוע, ועובד. אבל בסופו של דבר השתעממנו, אנחנו שהבחירה כן בידינו, והלכנו משם.

21.8.16

סנט אמנט, לואיזיאנה. סימני השטפון התגלו בהדרגה. עשב ספוג מים, תעלה עולה על גדותיה, בתים עם שקים לבנים בשוליהם ואז ערימות הפסולת הגבוהות בחזיתות הבתים: פסולת בניין, ארונות, שולחנות, כסאות, שידות, דלתות, שטיחים, מכשירי חשמל, כלי עבודה, תיקים, מזוודות, בגדים, צעצועים. במרכז הסיוע של הכנסייה, The Church, מאות מביאים חפצים ומאות באים לקחת. הכל חסר. רוח ההתנדבות מידבקת. ילד אחד עוצר את המכוניות בטור הארוך כדי להודיע לנהגים שעליהם להמשיך ישר. נרשמנו. ראשון היה הכומר לארי. איך אפשר לעזור? הכומר משך בכתפיו. הרהיטים כבדים מדי, אמר, נחכה לחתן. הוסכם שבינתיים נסיר את הפרקט. לוחות עץ מלבניים עבים ותחתם ספוג מודבק בנייר דבק לשכבת לינוליאום. על הלוחות, מאחורי הרהיטים ומתחת להם מרוחים ממתקים של שתי הכלבות של הכומר, שנעשו לעיסה, וצעצועים של הנכדים. לזרוק הכל. אני לא מסוגלת תחילה לזרוק את הצעצועים - מכוניות, כדורים, בובות, פאזלים, צבעים - ואחר כך זורקת. המים הגיעו לגובה חצי מטר, מעורבבים במי ביוב, והצחנה קשה. אנחנו נכנסים לחדר השינה ולחדר הארונות ולחדר האמבטיה. חייו האינטימיים של הכומר נחשפים לעינינו. תמונת אשתו ושתי בנותיו, המלתחה הדלה, מעט תכשירי האמבטיה, מכונת הכביסה והמייבש הישנים, תמונת הצלוב. החתן מגיע. הוא חלה אתמול בגלל הטינופת והצחנה, עכשיו הוא מרגיש יותר טוב. אחר כך מתברר: הם אינם מבוטחים, איש באזור לא חשב שזה יקרה בעוצמה כזו. השיפוץ יעלה 70,000-80,000 דולר, כסף שאין להם. במקום זה יהרסו את הבית, יקנו קרוון, ויגורו בו שניהם, הכומר ואשתו, על חלקת הקרקע השייכת להם. אלוהים בחר להביא עליהם את השטפון, אולי זה יהיה לטובה. נפרדנו. לא הרחק משם עומדים ג'י וג'ים באמצע חדר האורחים עודם הלומים. הם לא היו בבית בזמן השטפון. ג'ים התקשר הביתה וציווה עליו במשיבון להסתלק. גובה המים, שיבשו בינתיים, מסומן על הקירות והרהיטים. הוא לא אכל כלום מהבוקר ושאל נותן לו קופסה של חטיפי אנרגיה. אחר כך הם מתעשתים. אנחנו מצדנו כבר מיומנים: מה שנשאר - למרפסת הקדמית או למוסך, ומה שנזרק - לחזית הבית. כמו כולם סביב. ג'י בוררת, תחילה בהיסוס גדול ואחר כך ביעילות. הבית גדול ומלא

רהיטים שירשה מהוריה ומסבתה והארונות עמוסים חפצים. חתיכות חיים נזרקות לפת: תמונות, ספרים, מכתבים, בגדים, כלי מיטה, רהיטים. הרצפה מלאה תולעי אדמה שעלו מן האדמה עם השטפון. הם מבוטחים ובקרו, הם מקווים, יבואו לגלח את הרצפה ואת הקירות עד גובה ההצפה, וירצפו ויצבעו מחדש ואז יגיעו הרהיטים החסרים ויהיה בסדר. בינתיים יגורו באוהל בחצר. בארבע בערך התחיל גשם זלעפות. איימי, חברתנו לצוות, שגם הזמינה אותנו להתארח בביתה בניו אורלינס, חששה שהכבישים ייחסמו ולא נצליח להגיע. התרעה על שטפון הופיעה בטלפונים של כולנו דקות אחרי שיצאנו לדרך. גשם פראי ירד. אני מתפללת לשלומם של הכומר לארי וג'ים וג'י וכל עשרות אלפי האחרים. אם זה יקרה שוב, ג'י אמרה, אני אמות.

23.8.16

ניו אורלינס, לואיזיאנה. איזו עיר! כיוונו למיסת יום ראשון בכנסיה בפטיסיטית בשכונה, עם גוספל והכל, אבל כשהגענו וראינו מחוץ לה את הילדות בשמלותיהן החגיגיות-חגיגיות התביישנו והלכנו לאחרת - קתולית(!), בטרמה(!). הכומר, מזמביה - לא זימבבואה, הוא הדגיש - עמד באמצע הדרשה. הדרך היא העיקר, אמר לצאן מרעיתו, שחורים ולבנים, לא המטרה, ועלינו לנהל במהלכה דין וחשבון פנימי תמידי. עמוק מני ים או דק כפני השטח. מאחוריו המתינו לתורם הלהקה - פסנתר, תופים וסקסופון - והמקהלה. אחר כך הם ניגנו ושרו, וכולם אתם, והטקס הארוך נמשך, מוכר בחלקיו וגם אחר: הגוף הנע עם השירה, אחיזת הידיים בשרשרת, לחיצת הידיים, החיבוק. תרומה לכנסיה (פרויקט פרטי בבעלות פרטית), תרומה לנפגעי השטפון, תרומה לשיפוץ הבניין - הכל מעדנות, רחוק מהבוטות המהפנטת של מכירת כתרים, פתיחת הארון ומקומות ישיבה בבית הכנסת ביום הכיפורים. ואז, אסון או לא אסון, יצאנו - עכשיו כבר המשפחה המאוחדת (מיכאל בני הגיע וגם שיר בת זוגו) - אל המוזיקה הלא נגמרת, האוכל המענג, האלכוהול בן-בית, הארכיטקטורה המלבבת, שמסתירים מה שבטח ישנו ויתגלה עוד. הנה, הפיאצה ד'איטליה של צ'רלס מור, אייקון מוכרז של ארכיטקטורה פוסטמודרנית, דבוקה בשולי מגדלי משרדים בקצה מגרש חניה גדול, מגודרת וסגורה מכל צדדיה, יבשה, דהויה ומתפוררת. חורבה.

25.8.16

ניו אורלינס, לואיזיאנה. בעוד הסרטנים והשרימפס והצדפות (כך) מיטגנים או נצלים ותיכף יידחסו בליווי ירקות ללחמניה ליצירת הפו' בויז האהובים, והגאמבו מבעבע בסירים, ואחרוני השותים יוצאים מהבר להפסקת צהריים, ולהקות כלי הנשיפה מתארגנות בפינות הרחוב הקבועות - מתגלים פה ושם בחוץ הסימנים שהותירה הסופה, שהיום ממש לפני 11 שנים התקרבה כבר מאוד לעיר ומחוזותיה ועוצמת פוטנציאל החורבן שנשאה אתה החלה להתברר: בתים סגורים, קברים ותיקים מנותצים, צריפים ממוטטים על גדות נהר פרל בשמורה (בבעלות פרטית) מצפון לעיר במראה מקונג כלשהו (הנהר, על תניניו, שהאכילו אותם לנגד עינינו בנקניקיות ומרשמלו ומדי פעם נחת ממתק לבן בוהק כשלג על אפו של התנין ונותר שם עד שנשטף במי הנהר החומים, ושיפורקו, אחרי שייצודו ברשיון ובמינון מחושב, לראשים שיפוחלצו ויימכרו בחנויות המזכרות ובשר הגוף שייאכל, צלוי או מבושל), אנדרטה מרכזית אחת שם גם קבורים 20 בני האדם שלא זוהו וה-60 שאיש לא הגיע לדרוש את גופותיהם, ואגף במוזיאון הלאומי של לואיזיאנה, "קתרינה ואחריה". אבל אין בתצוגה ולו שריד וזכר לתודעה הביקורתית שהתגלתה, חדה וחד משמעית, במוזיאון זכויות האזרח בממפיס. יש, לקראת סופה, הסבר מדעי היסטורי קצר לסופה, שעיקרו היווצרות סביבה שיש בה יותר מדי מים פתוחים ופחות מדי אדמה בוצית וצמחיה: החל בייבוש הבצות לשם בניה במאה ה-18, המשך בקיבוע דפנות הנהר שמנע ממנו להמשיך וליצור סוללות אדמה טבעיות, דרך בניית תעלות הובלה אל תוך העיר במאה ה-19 עם התפתחת תעשיית הנפט שהכניסו אליה מים מלוחים ופגעו בצומח, ועד יבוא של נוטריות לשם תעשיית הפרווה, שהלכו והתרבו וכילו גם הן חלק ניכר מהצמחיה. ויש בעיקר הצגה נרגשת של ההפתעה והבהלה וההתגיסות לעזור והמאמץ לשרוד ולהיחלץ מהאסון - הכל בגרפיקות ענק ודרמות וידאו. ואין ולו מילה על האחריות ההיסטורית הממשית וזו בת זמננו, הלאומית והמקומית, על הממד החברתי-כלכלי של האסון או על כך שנמצאו 80 בני אדם שאיש לא התעניין באופן אישי בגורלם. לרגע אמנם אפשר היה לחשוב שאסון קתרינה יוצג כשלב ברצף של אסונות ובכך תופחת עוצמת הסינגולריות

שלו ותועצם משמעותו הכללית - מהלך היסטוריוגרפי חיוני שבצל היעדרו המשווע הרי התחנכנו והתחנכו ילדינו - אך חיש קל עברו למלודרמה. או שאולי אני מחמיצה עיקר: הנה, בשני חדרים ומסדרון בדירה בטרמה, הלא הם ה"באקסטריט קלצ'רל מיזיאום", עוד יוזמה פרטית, מציגים את תלבושות תהלכות המרדי-גרה והסקנד-ליינז, אותה שאילה מחוותית ומדומיינת שחורה של תלבושות אינדיאניות, מלאכת מחשבת יצירתית וסבלנית של תפירה עבודת יד שאורכת חודשים ארוכים, וזה ניכר, ששובשיה הם תופריה, ויש שם רק חגיגה ושמחה גדולה.

27.8.16

בדרך לג'קסון, אלבמה. ניו אורלינס נשאר מאחור עם תמונה מאמש להקפיאה: עשרות זוגות מבוגרים, מבוגרים מאוד או צעירים, הטרוסקסואליים להפגין, לבנים כמעט כולם, רוקדים במיומנות ובחן ריקוד מדוד, בהתאם לכללים, על רקע מוזיקה חיה בנטיית קייג'ון, עם אקורדיאון ו"וושבורד", רחוק מאוד מהערב לפניו במועדון של קרמיט ראפינס (חווית ניו אורלינס שלנו ספוגה ב"טרמה"), שם ניגנו שחורים (קאברים של) ג'ז ובלוז בעיקר לשחורים, ונשים שחורות בשמלות הדוקות או טייטס פיתלו את הגוף וניענעו את הישבן לצד נשים לבנות בשמלות בטיק או שורטס. ברדיו, בדרך צפונה, שוב במרחב הכפרי, החקלאי, התעשייתי והפרורי, ראש לימבו מיודענו, או שמא חבריו בתחנה נוצרית ("נצרות שרירית", נדמה לי שאמרו, מושג עם היסטוריה) - שמייכאל-עצבי-ברזל בני, שהחליף את שאול בני במסע, מוכן ומזומן לשמוע אותם אפילו יותר ממני - הזכירו חבר קונגרס שפעם היה בסדר ועכשיו מקשקש על זכויות להט"בים כי אין לו יותר אומץ לקום ולהודות שהוא בעד הנורמלי, ומה עם זכויותיהם הנגזלות של הנוצרים. הרדיו והטלוויזיה מלאים דיון פוליטי - שדרנים, שיחות עם מאזינים ומהדורות חדשות - אבל ברחוב לא שומעים אותו.

הדרך למוֹבִיל אלבמה עוברת בנוף ימי נהדר של ביצות ואגמים וגשרים ובתי קיץ בנויים על כלונסאות גבוהים מאוד מפחד ההצפה וחופי חול לבן מפתים. ואז מוביל עצמה, עיר המוצא היחידה של אלבמה לאוקיאנוס עם נמל שנדמה לעיני לא גדול, רחוב אחד של בתי קפה ובארים שמעורר לרגע את הרושם שזו עיר אוניברסיטאית חיה נושמת עד שהיא נעלמת בפינה הבאה, היסטוריה ותיקה וסימניה האדריכליים ותואר העיר שבוצע בה הלינץ האחרון לעת עתה בארצות הברית: ב-1981 היכו שני חברי קו קלוקס קלאן מכות רצח את מייקל דונלד שהלך לתומו ברחוב - פרטי הסיפור מזכירים את סיפורו של מחמד אבו ח'דיר - ואחר כך תלו אותו על עץ. לפנות ערב נכנסנו לחנות "מק'קוי אוטודור קומפני" לציד דיג וציד וכלי נשק על אבזריהם בפאואר-סנטר בשולי הדרך, שם ניהלו שני גברים לבנים דיון מלומד עם המוכר על אקדחים ושלישי יצא לבסוף עם רובה חדש בידו, הניח אותו על המושב האחורי ב'טראק' ויצא לדרכו.

28.8.16

בדרך ל"איסטון אלבמה מוטורספיד וויי", אלבמה. בסופו של דבר השתעממנו קצת ולא נשארנו לראות אם פלאפי אכן יצליח לבצע סלטה לאחר עם המונסטר-טראק שלו. למען האמת הוא אכזב למדי עוד בשלב התחרות מול שלושה מרעיו - רייזינג קיין, אייס קרים מאן ואקסטרמיגייטור, חביב הקהל שאכן ניצח בתחרות הסיבוב במקום וקפיצה מעל סוללת עפר ושורת מכוניות מעוכות. ה'טראקס', שאנחנו לא מפסיקים לראות כמותם, בעיקר באדום ושחור, מולבשים כאן על גלגלי ענק (ובטח כל מיני מערכות קפיצים) ונעשים למפלצות. מופע המונסטרס הוא רק אתנחתא באירוע המרכזי - מירוץ מכוניות משני סוגים, מירוץ ממש וה"הוט שוטס" שהן בעצם מכוניות כמו זו השכורה שלנו. בערך. צמד הקריינים שהנחו את האירוע ברצף מסחרר של דיווח ופרסום והאחראים למיניהם והקהל בתור הביאו את הדיבור הנשרך למחוזות חדשים (נדרש תרגום של מיכאל) והזכירו את מה שמספר רוברט גירו (המו"ל) על פלנרי אוקונור (אבוי, לסוואנה לא נצליח להגיע!), שבבואה להירשם ללימודי תואר שני בכתובה באוניברסיטה של אייווה ביקש ממנה מורה המיועד, פול אנגל, שתכתוב את מה שאמרה לו כי לא הצליח להבין מילה. עמידתי השלישית להמנון, הפעם עם שירה בקול גדול של השורה שאני זוכרת בעל פה, זימנה עוד הזדמנות להתבונן בקהל. שונה כל כך מזה של ועידת הכנרים ה-80 בוירג'יניה! כאן זה רחוק, פרובינציאלי, כפרי. זה בוטה: הסימנים חיצוניים כולם. ואפשר היה להמשיך ולחזק בעוד שלט "הבה נעשה את אמריקה גדולה שוב" של טראמפ על חלון מסעדה בדרך (לצד הצעה מפתה לרכישת בקתת ציד עם אגם קטן ומטע פקאנים). אלא שאז ירדה במדרגות הראמפה משפחה של הורים לבנים, שני ילדים שחורים ושניים לבנים, עם שמיות וכסאות מתקפלים וצידנית ודגל המירוץ.

חצינו היום מרחב כפרי גדול, מדרום אלבמה לצפונה - חקלאי, דל, דתי ונטוש בחלקיו. אני קוראת סטטיסטיקות דמוגרפיות ונתוני הצבעה, שלכאורה מאששים את המסקנות המתבקשות ממראה העיניים הזה, אבל מותירים המון שאלות לא פתורות. אלבמה שבה ומלמדת אותי, שככל שאני יודעת יותר כך אני יודעת פחות.

29.8.16

סלמה, אלבמה, הדרך לברמינגהם, אלבמה. "המלכה" הבחינה בנו מעברו השני של הרחוב הרחב וצעקה שנבוא. באנו. היא ישיבה בגינה ציבורית קטנה מול מלון גיימס ההיסטורי, חבושה כובע מצחיה ברקמת כסף של סמל המלוכה, לפני שולחן ארוך ועליו שורת תבניות אלומיניום מכוסות וסלסלת לחם ומכל אחד של משקה גינג'ר והיביסקוס ואחר של לימונדה ורודה, כך הסבירה. סבתה, היא אמרה, היתה על הגשר כשהשוטרים ירו גז מדמיע והיכו באלות את המפגינים השחורים במרץ 1965, ואיש סודו של מרטין לותר קינג הוא שהוציא אותה מהקראק וההרואין, ובזכות שניהם היא עכשיו אקטיביסטית בסלמה. עוד מעט, בערב, יגיעו האנשים שלא באים בינתיים בגלל החום, וינגנו מוזיקה ויאכלו, לציון האירוע בגשר. "יש לי חלום" היא קוראת לו. היא מצטטת מונולוג שלם מההצגה "סלמה" ומדברת על שחיתות ופדופיליה ועל עצמה ועל העיר שלא נותנים לה בכוח לצמוח וצועקת לאבא שלה, "פא", גבר לבן מבוגר מאוד ועייף מאוד שיושב על כסא מתקפל באוהל של האירוע, שיש פה אנשים מישראל וזה נגמר בסלפי עם האורחת. לא רחוק משם ניגש אלינו מישהו והצביע על הבית ממול שדגל ישראל מתנוסס עליו לצד דגלי ארצות הברית ואלבמה. היתה פה קהילה גדולה של יהודים, הוא סיפר, והם היו הבעלים של כל הבתים ברחוב הראשי. לא נשאר אף אחד, ולא כי יש פה קו קלוקס קלאן כל ערב ודברים כאלה כמו שאומרים אלא כי הצעירים עזבו. סלמה, שיש בה רוב שחור, מלאה חן פוטנציאלי ורחוקה מרחק ניכר מעברה המפואר כעיר מסחר ותעשייה. בתיה ההיסטוריים, עם מרפסות מפורזלות דומות לאלה של ניו אורלינס, ושלל אתרי זכויות האדם שיש בה, יכלו ודאי לעשות אותה אחרת. הגענו אליה ממונטגומרי, בירת המדינה, מלאה בנייני ממשל עצומים ניצבים בשולי שדרות רחבות מאוד ומבהיקים בשמש הצהריים החמה, ריקה מחיים ומנומנמת בצהרי יום ראשון זה במידה שמבטיחה כי גם כשתעורר לפעילות למחרת לא תתמלא חיים. גם היא אתר חשוב בהיסטוריה של המאבק השחור, לצד סלמה וברמינגהם, שהגענו אליה בערב. אלא שעברן זה מתגלה לעין ההדיוטה, וכזו כאמור עיננו, באתרים ממשיים ריקים מתוכנם, אותו ממשי מדומיין

שפגשנו: גשר אדמונד פטאס בסלמה הוא קונסטרוקציה הנדסית, ותחנת האוטובוס של רוזה פארקס במונטגומרי היא מרצפת וצל העץ הנופל עליה. העבר נוכח באזכורים סימבוליים (פסל מיה לין במונטגומרי, לוחות זכרון, המוזיאונים שהיו סגורים אתמול) ובעיקר, אני מניחה, בחיים הממשיים, שאנחנו פוגשים רק פה ושם ובאורח חלקי מאוד. למשל פרישת השכונות בערים האלה - שעברנו בהן אבל היא מתבהרת בעיקר בעזרת מפה - שמגלה הפרדה גזעית ברורה. אז אנחנו נעים במתח שבין רוחות הרפאים, סימניהן בהווה והנסיון למצוא מאכל שאיננו ברביקיו ואינו טבול בשלולית העיסה הצהובה הקרויה כאן גבינה.

31.8.16

ברגמינהם, אלבמה; הנטסוויל, אלבמה; הדרך לאטלנטה, ג'ורג'יה. בבר של המוטל (הבר- במוטל הראשון שלנו!) על דרך ראשית סמוך להנטסוויל שטח גבר מבוגר במשך שעה ארוכה באוזני טייס צעיר את סיפור חייו, מימיו בצי האווירי ועד לחילופי הדברים שלו עם הזבן בחנות לכלי נשק, עד שהטייס הזמין חשבון והלך לישון. צוותי אוויר המגיעים מנמל התעופה הבינלאומי של העיר מתאכסנים במוטל, ובעיקר באים אנשי הארסנל, כך אמר פקיד הקבלה, הנטסוויל בנויה עליו. הארסנל הוא מין עיר הבה"דים ענקית, הכוללת את מרכז הטיסה לחלל של נאסא, לשם הובאו מדענים נאציים בכירים במבצע "פיפרקליפ", לסייע, ובראשם ורנר פון בראון, שפרוטומה שלו וחדר העבודה המשותף שלו על אבזריו ושלל אותות הצטיינות ומדליות מוצגים במרכז, בלי אף מילה על עברו. שיאה של התצוגה הוא טיל סטורן 5 המניע את החללית - ענקי, עצום, מהמם במידותיו, הניצב במאונך ובמאוזן וסוחף לתמוף תמיכה ללא סייג בתכנית החלל האמריקאית ולהמריא עמה אל על. הנטסוויל, שיש לה גם חלקים היסטוריים נעימים (היסטוריים זה בדרך כלל אנטבלום, מלפני מלחמת האזרחים, או אחריה), מגלמת את התעשייה החדשה. ברמינגהם, שממנה הגענו, היא עיר של התעשייה הישנה. הלכנו אמנם בעקבות המפגינים במסלול A, אחד מכמה מסלולי תיירות זכויות האזרח המשוכללים כאן במיוחד - עוד רוח רפאים מעיקה - אבל מרתקת ממנה היתה גופת הענקים החלודה של כבשני סלוס, מפעל לייצור ברזל מסוף המאה ה-19 שפעל עד 1971. מרתקת הן כאוביקט אסתטי, אין להכחיש - הגובה, הנפת, הכתום העז של החלודה, גלגלי השיניים, השרשראות, המסועים, המנועים, מכונה עצומה שקפאה במקומה - ומרתקת בסיפור הכלכלי-חברתי העומד מאחוריה: המפעל ודומיו וגם המכרות שמהם הפיקו את חומרי הגלם העסיקו עבדים משוחררים, חקלאים לבנים שכירים שנואשו מהחקלאות (אלביס בא ממשפחה כזאת) ואסירים. המעסיקים בדרום הפרידו בין שחורים ללבנים ויכלו כך לשלוט עוד יותר בתנאי העבודה. ובכל זאת, הדרום עודנו חקלאי מאוד, רואים, ורק מיעוט זעיר מתוכו שחורים. בחצרות הבתים הקטנים הפתוחות אל הדרך אנחנו רואים שוב ושוב שלטים קטנים שנכתב עליהם: טראמפ.

2.9.16

הדרום, הדרך. הדרך היא העיקר, אמר הכומר בכנסיה בטרמה. אני אוהבת לנסוע. אוהבת את הלקראת, אוהבת את החלוף. בשלושים הימים האחרונים גמאנו אלפי קילומטרים בנסיעה בדרום ארצות הברית, בני ואני. יותר מהכל נמסכו בי, בגוף ממש, ההלאה, ההשתרעות. חצינו נוף גדול. נוף השדות המישוריים העצומים, שדות תירס וכותנה וחיטה וסויה וקנה סוכר, ושדות המרעה של הבקר והסוסים, היערות ללא סוף על ראשי הגבעות ובשיפוליהן, נוף אגמים ובצות ונהרות, מישורי עשב ירוק, נוף הכפרים והעיירות השטוחים, נוף הביניים של הדרכים עם המרכזים המסחריים, עוד ועוד, שהם לב החיים בחבל הארץ הזה. נוף אחד, ומרובה. גם כאן, בדרום, ניכרים עד מאוד האידיאולוגיה, הלכה ומעשה, והלוך הנפש של הספר. בתי המגורים השטוחים - הווילות הפרווריות על מדשאותיהן הפתוחות המבטאות, נדמה לי, תשוקה להתפשט הלאה, רמז לאינסוף הפוטנציאלי של ארץ הפרא; האחוזות החקלאיות המגדרות לא פעם בגדר נמוכה, סמלית כמעט, שטחים עצומים, כולל שטחי החקלאות; בתי המעמד הבינוני, הלבן והשחור, על הדשא הגנוב מלפנים או מאחור; בתי החקלאים הדלים ובתי הדיור הציבורי, שאפילו הם מחפשים את המעֶבֶר. ולכן אולי - למרות המוני הדגלים המתנוססים מעל בנייני ציבור ומוסדות פרטיים ובחצרות בתים ושירת ההמנון המלאה כוונה ואהבת המולדת המוצהרת, המעידים על ישיבה בוטחת במקום - הבתים עשויים רובם מחומרים ארעים, עץ וקירות גבס.

עברנו בנסיעתנו בהדרגה מן הפרוורים הצפוניים אל האזורים החקלאיים, בין עיירות היסטוריות, ערים-לא-ערים קטנות ובינוניות ועד אטלנטה, לב מטרופולין צומחת. נסענו בעיקר בדרכים משניות, צדדיות, לעתים בדרכי עפר. פגשנו אורח חיים המבוסס כל כולו, במלואו, על המכונית. אותו מרחב מבוזר-ממורכז הולך ומתהווה שעסקתי בו ממלא כאן את העולם. החיים מתנהלים בין שני מרחבים נבדלים: מקומות המגורים, והמרכזים המסחריים בצדי הדרכים הראשיות, שהם מרכזי קניות ובילוי ושירותים ותעסוקה וכולם בני רשתות כלכליות.

ובנוף זה, הסוגסטיבי כל כך, חגות רוחות רפאים. האינדיאנים שגורשו ובמבט מחלון המכונית אינם נוכחים עוד, והשחורים, הכושים, שדוכאו ועונו והושפלו. הדיכוי, ולא פחות ממנו המאבק השחור ארוך השנים, מוצגים שוב ושוב בערים שעברנו, והתצוגות, גרפיות ככל שיהיו, מזכירות תזכורת חותכת - כתבתי כבר - מה רב כוחו של הדוקומנטרי כביטוי של אמת היסטורית. היסטורית, ובת הזמן. נוף הדרום עודנו נוף של הפרדה היררכית. כך עולה ממראה העיניים, לא רק מהייצוגים ומן הנתונים המחקריים. ולצד זאת, שוב ושוב חזרו והתגאו באוזנינו, שחורים ולבנים, בהכנסת האורחים הדרומית. נכון. ובלב המרחב - פנינה. ניו אורלינס. יצאנו משם הבוקר, ואני מתגעגעת.

4.9.16

ניו יורק. "טררראח-טארראח! טאח-טאח-טאח! טאח! דזין-דזין-דזין-גלין-גלון! הו-הה! הו-הה! דו-דו-דו-דו! פי-יו! אי-אי-אי-אי-אי-א! ושוב טררראח-טארראח! טאח-טאח-טאח! ובאמצע נשמעת צווחה צרודה של חזיר כבול: חרו-חרו-חרו! אלה הקולות והצרחות ששמענו ברגע הראשון, כשהגענו לניו-יורק. עד אז, כל עוד היינו על המים, היינו רגועים. אבל כאן, ברגע שהרגשנו שאנחנו אמנם עומדים בשתי הרגליים על הקרקע, באמריקה האמיתית, מיד נפלו עלינו פחד, מבוכה ובעתה. הראשונה איבדה את העשתונות אמה. כמו תרנגולת מבוהלת, דוגרת החרדה לאפרוחים שלה, והיא פושטת את הכנפיים, מנקרת ומקרקרת ומקימה מהומה - כך בדיוק נראתה אמי. היא פרשה את שתי הידיים והקימה צעקות: 'מוטל! מנדל! אליה! ברכה! פיניה! טייבל! איפה אתם? הנה בואו!...'

[...]

הכניסה אל העיר ניו יורק איומה. הנסיעה עצמה לא נוראה כל-כך כמו המעבר מקרון לקרון. הרגע התיישבת - אהה, כבר אתה טס, כמו הנשרים, למעלה, על גשר צר וארוך, ליהרג ממש. לזה קוראים אצלם 'אליוויטר'. נדמה לכם שבזה גמרתם? לא למהר. אתם מזדחלים החוצה מה'אליוויטר' ומתיישבים בקרון אחר, ואתם יורדים במדרגות, כמו לתוך מרתף, ואתם דוהרים מתחת לאדמה במהירות כזאת שהראש מסתחרר לכם. לזה הם כבר קוראים 'צובהיי'. מדוע קוראים לזה 'אליוויטר' ולזה 'צובהיי'? אומר אחי אליה, שהמקור ל'אליוויטר' היא המילה 'לייטר' [סולם], ו'צובהיי' אומרים גם אצלנו כשנוהגים בצד שוורים". הביתה.